

บทที่ 5

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

จากที่ได้ทำการศึกษาในเรื่องอำนาจการเมือง โดยใช้กรณีของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นแนวทางในการวิเคราะห์นั้น อาจกล่าวได้ว่า การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ นั้นสืบเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน ได้แก่ การมีภูมิหลังทางครอบครัวที่ใช้ชีวิตในครอบครัวที่มีพื้นฐานการดำเนินชีวิตในลักษณะทหารมาตลอดจึงทำให้ได้รับการกล่อมเกลามากจากบิดาและครอบครัวให้รักในความมีระเบียบวินัยซึ่งอย่างทหาร ประกอบกับในช่วงเวลานั้นการรับราชการ โดยเฉพาะข้าราชการทหารที่มียศถาบรรดาศักดิ์ยังเป็นเคารพนับถือจากผู้คนในสังคม และเป็นอาชีพที่เกี่ยวพันกับความมีอำนาจวาสนาเป็นโอกาสที่จะทำให้บุคคลเลื่อนสถานภาพของตนเองให้สูงขึ้นได้ จึงเป็นไปได้ว่า พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้เลือกที่จะเลือกการดำเนินชีวิตในลักษณะเดียวกับบิดา

พื้นฐานทางครอบครัวจึงมีส่วนผลักดันให้พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาและใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนนายร้อยทหารบก การศึกษาอบรมในโรงเรียนนายร้อยทหารบก นี้เองได้ทำให้พล.ต.อ.เผ่า เป็นคนที่มีความเข้มแข็งอดทน ต้องเคารพในระบอบอาวุโส ต้องถูกฝึกซ้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะชีวิตการเป็นนักเรียนชั้นปีที่ 1 ซึ่งจะต้องถูกรุ่นพี่ทดสอบจิตใจและออกคำสั่งอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองในแบบอำนาจนิยม ผู้บังคับบัญชาชั้นต่ำกว่าจะต้องเคารพและเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาชั้นสูงกว่าอย่างเคร่งครัด ดังนั้นเมื่อจบการศึกษาออกไปจึงมีความรักใคร่กลมเกลียวกันในหมู่ทหาร ให้ความเคารพผู้บังคับบัญชาเหนือตนซึ่งอยู่ในฐานะเป็นเจ้านายของคน มีความเชื่อว่าการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำเป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอไป ดังคำกล่าวที่ว่า “คำสั่งของผู้บังคับบัญชาคือ พระจากสวรรค์” ในขณะเดียวกันก็จะถ่ายทอดคำสั่งของตนลงไปสู่ผู้บังคับบัญชาชั้นต่ำกว่าในรูปแบบเดียวกัน แต่ก็ไม่ละเลยที่จะให้ผลตอบแทนแก่ผู้ที่ทำความดีและเอาใจใส่ในชีวิตความเป็นอยู่ของลูกน้องอย่างใกล้ชิด

การที่ได้มีโอกาสเข้ารับราชการทหารทำให้พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้มีโอกาสรู้จักกับผู้บังคับบัญชาที่เป็นหัวหน้าในระดับปฏิบัติคือ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งในขณะนั้นดำรง

ยศเป็นพันโทและได้โอกาสรู้จักกับน.ส.อุดมลักษณ์ ชูหะวะวัน บุตรสาวของจอมพลผิน ชูหะวะวัน ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของจอมพล ป. ต่อมาเมื่อทั้งสองได้แต่งงานกันจึงทำให้ พล.ต.อ.เผ่าได้ใช้โอกาสจากการที่เป็นบุตรเขยของจอมพลผิน ผลักดันตนเองให้เข้าไปรับใช้ใกล้ชิดกับจอมพล ป.พิบูลสงคราม โดยมีหน้าที่เป็นนายทหารคนสนิทของจอมพล ป. ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ในช่วงที่พล.ต.อ.เผ่าเข้ามารับใช้ใกล้ชิดกับจอมพล ป.นี้เองทำให้พล.ต.อ.เผ่าได้มีโอกาสแสดงความจงรักภักดีต่อชีวิตของจอมพล ป. และได้รับการถ่ายทอดชีวิตทางการเมืองจากจอมพล ป. จนกระทั่งต้องหนีจากอำนาจไปพร้อมกับผู้เป็นเจ้านายของตนเอง

ต่อมาเมื่อจอมพลผิน ชูหะวะวัน เป็นหัวหน้าคณะรัฐประหารในการยึดอำนาจจากคณะรัฐบาลชุดเดิม พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้มีโอกาสเข้าร่วมในการก่อการครั้งนี้ด้วยจนกระทั่งประสบผลสำเร็จ จากนั้นเมื่อจอมพล ป.ได้มีโอกาสเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง พล.ต.อ.เผ่าได้ถูกส่งเข้ามารับตำแหน่งหน้าที่ทางราชการดำรง และได้พยายามสร้างฐานอำนาจจากองค์กรนี้ให้มีความยิ่งใหญ่ในการรักษาฐานอำนาจทางการเมืองให้แก่ จอมพล ป.ผู้เป็นเจ้านายของตนอย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการสร้างสมอำนาจของตนเองให้มีเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังได้เข้าควบคุมกลไกทางการเมืองทางด้านรัฐสภาและพรรคการเมือง รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มธุรกิจโดยกิจการในลักษณะครอบครัว ส่งผลให้อำนาจของพล.ต.อ.เผ่าดูแข็งแรงแรงมากยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่าในการสร้างสมและรักษาอำนาจทางการเมืองของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์นั้นมีปัจจัยอยู่ 3 ประการที่ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ได้แก่ ฐานทางเศรษฐกิจ ฐานทางสถาบันการเมือง และฐานทางระบบราชการ ซึ่งอาจสรุปผลการศึกษาดมสมมุติฐานที่วางไว้ได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก การสร้างและรักษาอำนาจการเมืองจากการควบคุมกลไกรัฐสภาไว้ได้

หลังจากที่คณะรัฐประหารได้ยึดอำนาจในปี พ.ศ.2494 และจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้กลับเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง มีการนำเอารัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.2475 มาแก้ไข เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ และได้ส่งผลให้คณะรัฐประหารอันประกอบด้วยข้าราชการทหาร ตำรวจ และพลเรือนบางส่วน ได้มีโอกาสกลับเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ซึ่งพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้มีโอกาสเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองในครั้งนี้ด้วยโดยได้รับตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย จากบทบาทที่ได้เข้าดำรงตำแหน่งนี้เองทำให้อำนาจของพล.ต.อ.เผ่ามีมากขึ้น ในฐานะเป็นผู้กำหนดนโยบายของกระทรวงมหาดไทย ในขณะที่เดียวกันก็เป็นผู้รับนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติในฐานะเป็นข้าราชการตำรวจ ผลจากการที่พล.ต.อ.เผ่าได้เคยเป็นนายทหารคนสนิทของจอมพล ป.พิบูลสงครามมาก่อน ทำให้

จอมพล ป. ให้ความไว้วางใจในตัวของพล.ต.อ.เผ่าว่าจะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองแทนตนเองได้โดยตนจะอยู่แต่ในฐานะเพียงผู้สั่งการเท่านั้น ในการรักษาตำแหน่งทางการเมืองให้กับจอมพล ป. นี้ก็กลับเป็นการสร้างสมอำนาจของพล.ต.อ.เผ่าให้เพิ่มขึ้นไปในตัว สืบเนื่องมาจากการที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภท และคณะรัฐประหารได้ประกาศไม่ให้มีการชุมนุมกันทางการเมืองนี้เอง ได้ทำให้บรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 ต้องลงสมัครรับเลือกตั้งอย่างอิสระไม่มีพรรคการเมืองที่จะเข้าไปสังกัดอยู่พล.ต.อ.เผ่าได้ใช้โอกาสนี้ชักชวนบรรดาสมาชิกที่ไม่ได้สังกัดพรรคเหล่านี้เข้าร่วมเป็นฝ่ายรัฐบาลจนได้คะแนนเสียงเกินกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวน สมาชิกประเภทที่ 1 ทั้งหมดแล้วจัดตั้งขึ้นเป็นคณะกรรมการนิติบัญญัติ โดยตนเองทำหน้าที่เป็นเลขานุการคณะกรรมการชุดนี้ อ้างว่าเพื่อช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายรัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ที่แท้จริงแล้วคณะกรรมการนี้ นับว่าได้ช่วยรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลได้อย่างดียิ่ง กล่าวคือ เป็นการนำกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายรัฐบาลและจะนำเข้าสู่รัฐสภามาร่วมประชุมปรึกษาหารือกันก่อนในนามของคณะกรรมการชุดนี้ จึงทำให้ทั้งสองฝ่ายมีโอกาสได้ตกลงและแก้ไขข้อขัดข้องเสียก่อนที่จะนำเข้าสู่สภา ด้วยวิธีการเช่นนี้รัฐบาลจะไม่มีโอกาสแห้วติดทางสภาได้เลย คณะกรรมการเหล่านี้ พล.ต.อ.เผ่าได้ให้ผลตอบแทนเป็นเงินบ้าง เป็นทรัพย์สินส่วนตัวบ้าง หรือการให้อภิสิทธิ์ต่าง ๆ บ้างจึงทำให้บรรดา ส.ส. เหล่านี้ยกมือให้การสนับสนุนโครงการของรัฐบาลอย่างท่วมท้น หรือเรียกว่ามีเสียงข้างมากในสภาต่อมาเมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ยุบเลิกคณะกรรมการนิติบัญญัติและประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง ในปี พ.ศ. 2498 พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ในฐานะที่เป็นผู้ดำเนินงานทางการเมืองให้กับจอมพล ป. ก็ได้รวบรวมส.ส. ที่เป็นคณะกรรมการนิติบัญญัติชุดเดิมแล้วเปลี่ยนชื่อเป็นพรรคเสริมนังคศิลา ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามระบบพรรคการเมืองตามความต้องการของจอมพล ป. โดยมีจอมพล ป. เป็นหัวหน้าพรรค ส่วนพล.ต.อ.เผ่า นั้นดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคซึ่งถือว่าเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญ เพราะควบคุมเรื่องการบริหารภายในพรรค การจัดสวัสดิการต่าง ๆ ภายในพรรคซึ่งรวมถึงเรื่องการเงินด้วย ทั้งยังควบคุมในเรื่องการลงโทษสมาชิกที่กระทำผิดวินัยด้วย จึงเห็นได้ว่าผู้ที่ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคเป็นผู้ควบคุมความเป็นไปและการปฏิบัติของพรรคทั้งหมด พล.ต.อ.เผ่า จึงกลายเป็นผู้ที่มีอำนาจและมีผู้ให้ความนับถือและให้ความเกรงใจเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้การควบคุมเสียงของ ส.ส. ประเภท 1 และประเภท 2 ที่เป็นสมาชิกพรรคเสริมนังคศิลาจึงตกอยู่ภายใต้อำนาจของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์อย่างแท้จริง และเป็นที่คาดหมายได้ว่าหากรัฐบาลยังสามารถดำเนินงานทางการเมืองอยู่ได้ต่อไปพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ น่าจะเป็นผู้ที่ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคเสริมนังคศิลาคนต่อไป และสามารถก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจากจอมพล ป. ได้ แต่เป็นที่น่าเสียดายที่จอมพล ป. ก็มีความไม่ไว้วางใจแก่ผู้นำ

ทางฝ่ายทหารและตำรวจทั้งสองคนคือจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ประกอบกับบุคคลทั้งสองต่างก็ต้องการช่วงชิงความเป็นใหญ่ด้วยกัน จึงทำให้พรรคเสรีมนังคศิลา ไม่สามารถสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นได้อีกทั้งบรรดา ส.ส.ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรค ต่างก็ ต้องการแสวงหาผลประโยชน์สำหรับตนเองไม่ได้เกิดขึ้นจากความศรัทธาในตัวผู้นำหรืออุดมการณ์ทางการเมืองจึงทำให้พรรคเสรีมนังคศิลาเกิดความแตกร้างกันมากขึ้น ส.ส.พากันทยอยออกจากพรรคแล้วไปหาพรรคการเมืองใหม่ที่สามารถให้ประโยชน์ได้ดีกว่า หรือตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาเองบ้าง โดยเฉพาะกลุ่มทหารภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็น ส.ส. ประเภท 2 อยู่ได้น่าคณะนายทหารลาออกจากพรรคเป็นจำนวนถึง 58 คน สร้างความไม่มั่นคงให้แก่พรรคเป็นอย่างมาก เมื่อมีเหตุการณ์การเลือกตั้งไม่เรียบร้อยเกิดขึ้นได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ประชาชนเป็นจำนวนมาก พรรคเสรีมนังคศิลาไม่อาจแก้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ เป็นเหตุให้ฝ่ายทหารใช้ซึ่งมีความไม่พอใจฝ่ายรัฐบาลเป็นทุนเดิมอยู่แล้วใช้โอกาสดังกล่าวยึดอำนาจจากรัฐบาลในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2500 ในที่สุด

จึงกล่าวได้ว่า การเกิดขึ้นของคณะกรรมการนิติบัญญัติ และพรรคเสรีมนังคศิลาตกอยู่ภายใต้การควบคุมและบริหารของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ซึ่งเป็นคนสนิทของจอมพล ป.พิบูลสงครามที่ได้รับความไว้วางใจให้ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยในการสร้างกลไกเพื่อควบคุมสถาบันทางรัฐสภานี้ พล.ต.อ.เผ่าได้ใช้ทั้งอำนาจบารมีอันเกิดจากการที่ดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมตำรวจ และเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย การมีบุคลิกลักษณะที่น่าเกรงขาม กล่าวได้กล้าเสีย ประกอบกับการที่สามารถเข้าควบคุมกลไกทางเศรษฐกิจทั้งในกลุ่มราชการหรือกลุ่มนักธุรกิจที่ได้ให้ความเคารพนับถือ กับการที่ได้รับผลประโยชน์บางประการจากการที่ดำรงตำแหน่งทางราชการตำรวจ เช่นการค้าฝิ่นหรือการได้รับเงินสินบนจากการนำจับสิ่งของผิดกฎหมาย จึงทำให้พล.ต.อ.เผ่าสามารถสร้างองค์กรทางการเมืองขึ้นมาได้และใช้ปัจจัยดังกล่าวในการกำจุนให้ตนเองและรัฐบาลมีบทบาททางการเมืองอยู่ได้ต่อไป

ประการที่สอง การสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองโดยใช้ฐานทางเศรษฐกิจ

การสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ นั้นได้ดำเนินการในรูปแบบของกลุ่มราชการ โดยได้ใช้โอกาสที่คณะรัฐประหารเข้ามามีบทบาทในการปกครองประเทศสร้างและเข้าควบคุมวิสาหกิจของรัฐ อำนาจบารมีของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ในฐานะเป็นอธิบดีกรมตำรวจและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนทั่วไป ทำให้กลุ่มพ่อค่านักธุรกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจีนจำเป็นต้องหันมาพึ่งบารมีใน

ลักษณะของการให้ความคุ้มครองโดยการเชิญให้เข้าร่วมมีหุ้นส่วนในบริษัทห้างร้านซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการให้เปล่าคือ ไม่ต้องเสียเงินในการลงทุน ส่วนพล.ต.อ.เผ่าก็จะได้รับผลประโยชน์ในรูปแบบของเงินทองหรือทรัพย์สินต่างจากบริษัทฯ เหล่านี้ นอกจากนี้พล.ต.อ.เผ่ายังได้สร้างวิสาหกิจส่วนตัวของตนเองขึ้นมาอีกด้วย ผลประโยชน์ที่ได้รับดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างและขยายฐานอำนาจทางการเมืองของตน ดังจะเห็นได้จากการนำเงินที่ได้ไปจ่ายเป็นค่าตอบแทนให้กับส.ส. ประเภท 1 ที่เข้าร่วมเป็นฝ่ายรัฐบาล หรือการนำผลประโยชน์ส่วนตัวจ่ายให้กับบรรดาลูกน้องคนสนิทที่ทำงานหรือสร้างผลงานให้กับตนได้ เช่นการแจกแหวนอัญมณี หรือการให้เงินแก้ตำรวจที่ทำงานประสบผลสำเร็จ

จึงกล่าวได้ว่า พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้ใช้สถานภาพที่เป็นถึงอธิบดีกรมตำรวจ และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นฐานอำนาจในการสร้างบารมีให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง ในขณะที่เดียวกันก็ได้ใช้สถานภาพที่เป็นบุตรเขยของจอมพลผิน ชุณหะวัณ ในการเข้ามีส่วนร่วมในวิสาหกิจของรัฐอันเป็นช่องทางหนึ่งของการได้มาซึ่งผลประโยชน์ และได้อาศัยความสนิทสนมกับพรรคพวกเพื่อนฝูงในการเข้าไปมีหุ้นส่วนในกลุ่มธุรกิจการค้า จึงทำให้ผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้หลั่งไหลมาสู่พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นอันมาก และได้ใช้ผลประโยชน์ที่ได้มานี้ค้ำจุนสถานภาพของตนเอง และรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลให้คงอยู่ได้ต่อไป

ประการที่ 8 การสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองโดยใช้อำนาจกรมตำรวจ

ทรัพยากรอำนาจที่สำคัญอีกตัวหนึ่งที่เป็นฐานกำลังสำคัญอันส่งผลให้พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ สามารถสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองได้คือ อำนาจกรมตำรวจ หลังจากที่คณะรัฐประหารยึดอำนาจได้แล้วพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้รับการสนับสนุนจากจอมพลผิน ชุณหะวัณ และจอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้เข้ามารักษาอำนาจให้กับคณะรัฐประหารโดยมาควบคุมกรมตำรวจ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยภายในประเทศและมีความชอบธรรมในการใช้กฎหมายในการจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายบ้านเมือง ดังนั้น พล.ต.อ.เผ่าจึงกลายเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจให้เข้ามาดำรงตำแหน่งนี้ การที่พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ มีโอกาสเข้ารับราชการเป็นตำรวจนี้เองทำให้ พล.ต.อ.เผ่าสร้างฐานอำนาจในองค์กรตำรวจให้แก่ตนเอง โดยมีการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างมาก มีหน่วยงานตำรวจเกิดขึ้นอย่างมากมาในยุคนี้ เช่น ตำรวจน้ำ ตำรวจรถถัง ตำรวจพลร่ม ตำรวจกองบิน ตำรวจตระเวนชายแดน ตำรวจม้า ตำรวจสุนัข ตำรวจทางหลวง โรงพยาบาลตำรวจ และยังได้มีการพัฒนาหน่วยงานตำรวจที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเป็นยุคที่กรมตำรวจมีความเจริญถึงขีดสุด กรมตำรวจได้มีที่ตั้งถาวรเป็น

ของตนเอง มีการสร้างโรงเรียนนายร้อยตำรวจขึ้นใหม่ที่ อ.สามพราน จ.นครปฐม เพื่อผลิตบุคลากรอันเป็นกำลังหลักของสถาบันตำรวจ นอกจากนี้ยังได้มีการพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่เช่นส่งนายตำรวจไปดูงานยังต่างประเทศ ในด้านการปฏิบัติงานมีการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ข้าราชการตำรวจที่ทำความดีและมีผลงานด้วยการแจกแหวนอัฐวิน และเงินรางวัล ด้วยความที่ พล.ต.อ.เผ่าทำให้เกิดมีความเปลี่ยนแปลงในองค์กรตำรวจอย่างมากมาเช่นนี้ จึงสามารถสร้างความมั่นใจว่าองค์กรตำรวจจะสามารถป้องกันการค้าจากฝ่ายตรงข้ามและรักษาเสถียรภาพให้แก่รัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตำรวจไทยในยุคที่มี พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจนั้นมีความยิ่งใหญ่ถึงกับมีคำขวัญว่า “ไม่มีอะไรภายใต้ดวงอาทิตย์นี้ที่ตำรวจไทยทำไม่ได้”

ในการสร้างฐานอำนาจในองค์กรตำรวจนั้น นอกจากงบประมาณที่รัฐบาลได้ทุ่มเทให้อันเนื่องมาจากการที่ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นกำลังสำคัญของกลไกรัฐสภาแล้ว ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ พล.ต.อ.เผ่า สามารถสร้างองค์กรตำรวจให้มีความยิ่งใหญ่ได้เป็นผลมาจากความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาที่มีให้ไทยผ่านองค์กรซี.ไอ.เอ. กล่าวได้ว่าในช่วงปี พ.ศ. 2493-2497 งบประมาณความช่วยเหลือที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกามีต่อไทยโดยเฉพาะในด้านการทหารได้หลังไหลเข้ามาสู่กรมตำรวจเป็นจำนวนมาก ความสำเร็จข้อนี้เป็นผลมาจาก พล.ต.อ.เผ่าสามารถสร้างความไว้วางใจให้แก่รัฐบาลของสหรัฐอเมริกาที่สามารถใช้สถานการณ์ทางการเมืองให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองคือ ใช้นโยบายต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ในอีกด้านหนึ่งนั้นบทบาทของ พล.ต.อ.เผ่าที่ปรากฏอยู่ในทางการเมืองก็มิได้อยู่สูงจนเป็นที่น่าเชื่อว่า พล.ต.อ.เผ่าที่น่าจะเป็นผู้สืบทอดอำนาจทางการเมืองต่อจากจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่ในเวลานั้น ประกอบกับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่ พล.ต.อ.เผ่ามีต่อเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้องค์กรตำรวจได้รับความช่วยเหลือจากประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ฐานอำนาจทางธุรกิจการค้าที่ พล.ต.อ.เผ่าสร้างขึ้นในรูปของกลุ่มราชครู และของตนเองก็มีส่วนสนับสนุนในการพัฒนาองค์กรตำรวจและเป็นรางวัลตอบแทนให้แก่ลูกน้องที่ทำงานที่ต้องเสี่ยงชีวิตให้ และการที่ พล.ต.อ.เผ่าดำรงตำแหน่งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดขององค์กรตำรวจยังสามารถให้ทุนให้ไทยแก่ตำรวจภายใต้การปกครองได้ จึงทำให้มีลูกน้องคนสนิทเข้ามารับใช้ใกล้ชิดและทำงานที่ต้องเสี่ยงอันตรายให้กับ พล.ต.อ.เผ่าเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้องค์กรตำรวจเป็นฐานอำนาจที่สำคัญของ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในหลายๆ ด้านด้วยกัน ตำรวจในยุคนี้จึงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกำจุนอำนาจทางการเมืองอย่างเห็นได้ชัดที่สุด

ในด้านการรักษาอำนาจทางการเมืองนั้นได้ปรากฏชัดเจนผ่านองค์การตำรวจในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติ โดยมีตัวบทกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติของรัฐที่จะเอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายตนเองผ่านทางสภาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ สามารถควบคุมจำนวนเสียงให้เป็นไปตามความต้องการของรัฐบาลเป็นฝ่ายสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้น เช่น การออกพระราชบัญญัติป้องกันคอมมิวนิสต์ ในปี พ.ศ.2495 เพื่อมุ่งประโยชน์ในการกวาดล้างจับกุมฝ่ายตรงข้ามที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลเป็นจำนวนมากซึ่งเท่ากับเป็นการควบคุมกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองไม่ให้สร้างความวุ่นวายให้แก่รัฐบาล นอกวิธีการควบคุมโดยผ่านตัวบทกฎหมายแล้ว การสร้างความมั่นใจในเสถียรภาพทางการเมืองอีกประการหนึ่งก็คือ การกำจัดให้หมดสิ้นไปจะเห็นได้ว่าในช่วงหลังจากการปราบปรามกบฏในแต่ละครั้งฝ่ายรัฐบาลมักจะอ้างเอาความเคลื่อนไหวของบุคคลสำคัญที่เป็นฝ่ายต่อต้านรัฐบาลมาเป็นข้ออ้างสำคัญในการกำจัดบุคคลให้พ้นเส้นทางทางการเมืองของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ โดยใช้กฎหมายที่ฝ่ายตำรวจมีอำนาจโดยชอบธรรมในการปฏิบัติตามหน้าที่ ในบางครั้งก็มีการใช้วิธีนอกระบบเพื่อกำจัดบุคคลให้หมดสิ้นไป เช่น การสังหาร นายเตียง ศิริขันธ์ นายพร มลิตทอง หรือการสังหารสื่อดีตรัฐมนตรี ซึ่งก็เป็นที่น่าเชื่อว่าเป็นการกระทำของฝ่ายตำรวจที่สร้างขึ้นเพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเมืองให้แก่ฝ่ายรัฐบาลและตนเอง ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติการดังกล่าวจะได้รางวัลตอบแทนในด้านยศถาบรรดาศักดิ์ ตำแหน่งหน้าที่ทางราชการ รวมไปถึงทรัพย์สินเงินทองด้วย

นอกจากวิธีการรักษาอำนาจที่กล่าวไปแล้ว ในระบบการเมืองที่ได้ให้ความสำคัญกับพรรคการเมืองที่เป็นตัวแทนของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยนั้น พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ก็ได้เข้ามามีบทบาทในการรักษาอำนาจให้แก่ฝ่ายรัฐบาลสืบต่อจากการปกครองในระบบอำนาจนิยม โดยเป็นผู้วางแผนและบริหารพรรคเสรีมนังคศิลาได้อย่างเบ็ดเสร็จ อำนาจในระบบพรรคการเมืองจึงยังคงอยู่ที่ตัวพล.ต.อ.เผ่า จะเห็นได้จากพล.ต.อ.เผ่าสามารถสร้างความนิยมในตัวพรรคเสรีมนังคศิลาผ่านกลไกระบบราชการ และใช้วิธีการนอกระบบโดยให้ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นมาช่วยควบคุมการเลือกตั้งให้เป็นไปตามความต้องการของตนเอง โดยมีผลประโยชน์ตอบแทนให้กับบุคคลเหล่านั้น ส่วนด้านฐานทางการเงินซึ่งมีความจำเป็นเป็นอย่างสูงนั้นพล.ต.อ.เผ่าก็สามารถใช้ผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้จากฐานทางธุรกิจการค้า และการค้าฝิ่นนอกกฎหมายรวมถึงการได้รับประโยชน์จากสินบนนำจับสิ่งของผิดกฎหมายมาเป็นฐานสนับสนุนวิธีการดำเนินงานในระบบพรรคการเมือง ซึ่งเป็นที่คาดหมายได้ว่า พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ น่าจะได้เป็นทายาททางการเมืองสืบอำนาจต่อจาก จอมพล ป.พิบูลสงคราม

แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดอำนาจทางการเมืองในช่วงระยะเวลานั้น คือ การที่ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ทางการเมืองในช่วง

นั้นไว้ได้คือ การที่ประชาชนเริ่มมีความตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น ประกอบกับความไม่ลงรอยกับฝ่ายทหารซึ่งถือว่ายังคงมีบทบาทสำคัญในระบอบการเมืองในช่วงนั้น จึงทำให้ฝ่ายทหารซึ่งมีทีท่าไม่ชอบการกระทำของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อยู่แล้ว ใช้สถานการณ์ที่รัฐบาลไม่สามารถสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน ทำรัฐประหารยึดอำนาจจากฝ่ายรัฐบาล เป็นเหตุให้พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ต้องสิ้นสุดบทบาททางการเมืองไปพร้อมกับจอมพล ป.พิบูลสงครามผู้เป็นเจ้านายของคนในที่สุด

ประเด็นที่ควรหยิบยกมาพิจารณาในอีกแห่งหนึ่งนั่นก็คือ เรื่องความชอบธรรม อาจกล่าวได้ว่าในระยะเวลา 10 ปี ที่พล.ต.อ.เผ่าครองอำนาจอยู่นั้น ได้ใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่อย่างเต็มที่โดยถือว่ามีความชอบธรรมตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจับกุมกลุ่มที่เคลื่อนไหวทางการเมืองหรือการสังหารผู้ที่คิดต่อต้านก็ตาม แต่การกระทำในลักษณะดังกล่าวนอกจากจะเป็นการผิดต่อความรู้สึกของประชาชนทั่วไปแล้ว ยังถือได้ว่าเป็นการผิดต่อเจตนารมณ์อันแท้จริงของกฎหมายอีกด้วย เพราะกฎหมายก็คือสัญญาประชาคมที่ประชาชนได้ยินยอมมอบความไว้วางใจให้แก่รัฐบาลในการที่ออกกฎหมายมาควบคุมสังคมให้เกิดความสงบเรียบร้อย ซึ่งเป็นเรื่องของความถูกต้อง ความมีเหตุผล ความมีศีลธรรมและคุณธรรม ดังนั้นระบบการเมืองจึงไม่ได้ตกอยู่ภายใต้สภาวะที่คนกลุ่มหนึ่งมีอำนาจเหนือคนกลุ่มอื่นแต่เพียงอย่างเดียว ผู้มีอำนาจมิใช่ว่าจะมีอำนาจเข้มแข็งถึงกับจะวางตนเป็นนายคนอื่นได้ตลอดไป นอกเสียจากว่าเขาจะยอมเปลี่ยนอำนาจของเขาให้กลายเป็นธรรมจึงจะทำให้ผู้อยู่ได้ปกครองรู้สึกว่าการเชื่อฟังนั้นเป็นหน้าที่ เพราะคนเราจะมีพันธะที่จะต้องเชื่อฟังก็เฉพาะต่ออำนาจที่ชอบธรรมเท่านั้น ดังที่รุชโซ่ได้พูดถึงไว้หรืออีกนัยหนึ่งผู้ที่ยึดถือกฎหมายเป็นหลักในการปฏิบัติงานต้องใช้ทั้งหลักนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ควบคู่กันไปจึงจะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมสูงสุด ซึ่งเมื่อหันมาพิจารณาในแง่นี้ พล.ต.อ.เผ่า มิได้นำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้ให้ถูกต้องจึงทำให้ถูกประชาชนกดดันให้ลงจากอำนาจอันมีมูลเหตุมาจากความไม่พอใจจากการใช้อำนาจในลักษณะที่กล่าวไป

จึงจะเห็นได้ว่า การสิ้นสุดอำนาจของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ นั้น นอกเหนือจากปัจจัยด้านสถานการณ์ซึ่งรัฐบาลได้กระทำผิดต่อเจตนารมณ์ทางการปกครองแล้ว ภาพลักษณ์ของพล.ต.อ.เผ่าในด้านการใช้อำนาจจากฝ่ายตำรวจที่เกิดขึ้นก็ยิ่งเป็นชนวนสำคัญที่ยังทำให้สถานการณ์ในช่วงนั้นเลวร้ายขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้พล.ต.อ.เผ่าต้องสิ้นสุดอำนาจไป

ในทัศนะของผู้เขียนเมื่อมองตัวอำนาจในแง่มุมมองของความชอบธรรมแล้ว สิ่งที่ยากจะกล่าวเสริมไว้ในที่นี้ด้วยก็คือ ปัจจัยในด้านความคิดซึ่งเป็นองค์ประกอบภายในซึ่งยากแก่การที่จะมองเห็นได้ หากเราจะมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ที่พล.ต.อ.เผ่าได้เข้ามาสู่อำนาจจนกระทั่งต้องพ้นจากอำนาจไป จะสังเกตได้ว่า แนวความคิด 2 กลุ่ม ระหว่างฝ่ายเสรีนิยมและสังคมนิยมได้ถูก

นำมาใช้แบ่งสังคมไทยในขณะนั้นให้ออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายหนึ่งให้การสนับสนุนแนวคิดหรือนโยบายต่างๆ ที่รัฐบาลสร้างขึ้นในแนวทางโลกเสรีซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าภาพของสังคมไทยที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยเมื่อปี 2475 นั้นความเป็นจริงแล้วสภาพของคนในสังคมก็ไม่ได้แตกต่างไปจากสังคมก่อนการเปลี่ยนแปลงเท่าใดนัก คนกลุ่มที่สองนี้จึงพยายามที่จะหาแนวคิดหรือวิถีทางแบบใหม่ๆ เข้ามาเพื่อสร้างสรรระบอบให้ดีกว่าเดิม ซึ่งในแง่นี้ก็จะเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของผู้มีอำนาจปกครองในขณะนั้นที่ต้องการสงวนอำนาจไว้ให้อยู่ในกลุ่มของตน แนวความคิดของคนบางกลุ่มอย่างเช่นของจิตร ภูมิศักดิ์ ตุลา ศิริमानนท์ หรืออุทตลา ตายประดิษฐ์ จึงถูกจัดให้อยู่ในพวกของมหาอำนาจคอมมิวนิสต์ต่างชาติไป ดังจะเห็นได้ว่าภายหลังเหตุการณ์กบฏสันติภาพเมื่อ พ.ศ. 2495 รัฐบาลสามารถประกาศให้แนวความคิดเช่นว่านี้ไม่ใช่เป็นของไทยและเป็นสิ่งที่จะต้องกำจัดให้หมดสิ้นไป พวกปัญญาชนซึ่งเคยยึดถือแนวคิดเหล่านี้จึงถือว่าเป็นพวกแปลกแยกและถูกตัดออกจากสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่งด้วยการจงใจ ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มตัวลัทธิธรรมให้แก่ฝ่ายรัฐบาลมากขึ้นอีกด้วย

จึงสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ได้ว่า บทบาททางการเมืองของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ในด้านการสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองนั้น เป็นไปตามสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้ กล่าวคือ ทรัพยากรอำนาจทั้งสามด้านคือ ฐานทางสถาบันการเมือง อันได้แก่ การที่สามารถควบคุมกลไกทางการเมือง และกิจกรรมทางการเมืองไว้ได้ ฐานทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ การที่สามารถเข้าไปแทรกแซงธุรกิจของกลุ่มเอกชน และการสร้างกลุ่มธุรกิจของตนเองขึ้นจนทำให้ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างมหาศาล รวมถึงการได้รับผลประโยชน์จากการค้าฝิ่นนอกกฎหมาย และสุดท้ายคือ การที่สามารถใช้ฐานอำนาจทางองค์กรตำรวจสร้างสมอำนาจของตนเองให้เพิ่มมากขึ้น และเป็นกำลังสำคัญของฝ่ายรัฐบาลจนส่งผลให้พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งสูงสุดในกรมตำรวจ ได้ช่วยทำให้พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ สร้างสมอำนาจบารมีของตนเองขึ้นมาได้ โดยทรัพยากรอำนาจทั้ง 3 นั้นต่างก็มีอิทธิพลต่อกันในลักษณะเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยมีปัจจัยที่เหลือเป็นตัวสนับสนุนให้อำนาจการเมืองเกิดขึ้นได้

จากที่ได้ศึกษาการสร้างและรักษาอำนาจของผู้ปกครองเมืองโดยใช้แนวทางอำนาจดังที่ได้กล่าวไปแล้วแต่นั้น จึงพอสรุปได้ว่า ในบริบทของสังคมไทยการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะมีอำนาจขึ้นมาได้นั้นย่อมจะต้องอาศัยปัจจัยหลัก ๆ อยู่ 5 ประการอันได้แก่

1. ทรัพยากรอำนาจหรือทรัพยากรทางการเมือง
2. สถานภาพ
3. การมีพรรคพวก, เพื่อนพ้อง, ญาติมิตร และเจ้านายที่ช่วยเหลือได้
4. ความสามารถพิเศษส่วนตัว

5. สถานการณ์

ซึ่งอาจเขียนสมการแสดงความสัมพันธ์ของที่มาแห่งอำนาจได้ดังนี้คือ

อำนาจการเมือง = ทรัพยากรอำนาจ + สถานภาพ + การมีพรรคพวก เพื่อนพ้อง ญาติมิตร
และเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือได้ + ความสามารถพิเศษส่วนตัว + สถานการณ์

แผนภาพที่ 3 แสดงสมการความสัมพันธ์ของที่มาแห่งอำนาจ

ซึ่งหากจะนำระเบียบวิธีวิทยาเข้ามาวิเคราะห์แล้ว อาจกล่าวได้ว่า อำนาจซึ่งเป็นตัวแปรตามนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ โดยขึ้นอยู่กับตัวแปรต้นซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดอำนาจทั้ง 5 ตัวตามแผนภาพ ปัจจัยดังกล่าวจะต้องมีความสัมพันธ์และเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด โดยผู้วิจัยคิดว่า ปัจจัยตัวที่เรียกว่า สถานการณ์นั้นจะเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญมากกว่าตัวแปรอื่นและจะมีผลกระทบต่อตัวแปรอีก 4 ตัวที่เหลือด้วย

ในการสร้างตัวแบบของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดประสงค์ที่ต้องการจะให้เห็นถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดอำนาจได้อย่างชัดเจนที่สุด และคิดว่าการนำเอาตัวแบบของ ซีไรท์ มิลล์ (C. Wright Mill) ที่ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์แนวทางอำนาจในเชิงสถาบัน อันได้แก่ สถาบันทางการเมือง สถาบันทางเศรษฐกิจ และสถาบันทหาร ดำรง เป็นเครื่องมือในการขยายอำนาจหรือเพิ่มอำนาจ จะสามารถให้ความชัดเจนกับอำนาจที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ดีที่สุด ผู้วิจัยจึงได้เลือกเอาแนวทางดังกล่าวซึ่งเป็นปัจจัย 1 ใน 5 ประการที่ก่อให้เกิดอำนาจขึ้นมาเป็นสมมุติฐานในการวิจัยครั้งนี้ และได้แสดงให้เห็นแล้วว่าสถาบันทั้ง 3 ต่างมีอิทธิพลกระทบซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการที่บุคคลใดสามารถเข้าไปครอบครองสถาบันดังกล่าวในระดับที่มีความเหมาะสม โดยคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมที่เหลือด้วยแล้วก็จะทำให้บุคคลยังคงรักษาอำนาจอยู่ได้โดยนัยที่กล่าวไปนี้ คำว่าสถานการณ์นั้นกินความหมายที่ครอบคลุมกว้างขวางมากซึ่งอยู่นอกกรอบที่ผู้วิจัยจะได้นำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ แต่ก็พึงให้ข้อสังเกตว่า สถานการณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งประการแรกที่สุดที่ต้องการสร้างและรักษาไว้ซึ่งอำนาจการเมืองจะต้องคำนึงถึง กล่าวคือ คำว่าสถานการณ์นั้นได้หมายความรวมถึง การยอมรับ ความชอบธรรม ระบอบการปกครอง และประเพณีวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ด้วย อย่างเช่น กรณีศึกษาของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ นั้นจะเห็นได้ว่า ในปี

พ.ศ. 2490 ที่คณะรัฐประหารเข้ายึดอำนาจได้ใหม่ ๆ นั้น ความไม่พอใจในการกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้นำหรือกลุ่มปัจเจกชนเพียงไม่กี่คน และเป็นช่วงที่เกิดขึ้นหลังจากล้มล้างระบอบการปกครองแบบเดิมไปเพียง 15 ปี สังคมไทยในช่วงนั้นผู้คนยังมีความรู้สึกว่าย่านทางการเมืองเป็นเรื่องของผู้นำทหาร พลเรือนผู้มีบทบาทเท่านั้น ดังนั้นเมื่อมีการรวมกลุ่มต่อต้านฝ่ายรัฐบาลจึงสามารถใช้กำลังและความรุนแรงเข้าทำการปราบปรามได้อย่างชอบธรรมโดยถือว่ากลุ่มบุคคลเหล่านั้นมีความไม่หวังดีต่อประเทศชาติ ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าว เทคโนโลยีทางการสื่อสารก็ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร จะมีก็เพียงหนังสือพิมพ์ที่เป็นสื่อที่ให้ความรู้และกระจายข่าวสารระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ดังนั้นได้ว่าการที่รัฐบาลได้เข้าควบคุมบทบาทของหนังสือพิมพ์ ส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจากต้องการที่จะให้หนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อผู้คนในสังคมพอสมควรช่วยเป็นกระบอกเสียงแทนรัฐบาลว่า การกระทำต่าง ๆ ของรัฐบาลเป็นไปด้วยความถูกต้องชอบธรรมและเพื่อประชาชน ทั้งที่ความจริงจะเป็นไปด้วยประการดังกล่าวหรือไม่ เป็นสิ่งที่ประชาชนไม่อาจรับรู้ได้นอกจากจะพบเห็นได้ด้วยตนเอง จึงกล่าวได้ว่า สถานการณ์ในเวลานั้นผู้ปกครองสามารถใช้อำนาจตามตัวบทกฎหมายเป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเองได้ โดยผู้อยู่ใต้อำนาจปกครองต้องให้การยอมรับโดยคุณฉู้

ต่อมา เมื่อสังคมมีการพัฒนาขึ้นกลุ่มพลังมวลชนที่เคลื่อนไหวทางการเมืองมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น นอกจากกลุ่มที่ต่อต้านและเป็นปรปักษ์กับฝ่ายผู้ปกครองโดยตรงแล้ว ยังมีกลุ่มนิสิตนักศึกษา กลุ่มกรรมกร กลุ่มชาวนาชาวนไร่ กลุ่มหนังสือพิมพ์ และประชาชนทั่วไปที่มีความรู้ทางการเมืองการปกครองเพิ่มมากขึ้น ได้เล็งเห็นถึงความไม่ชอบธรรมทางการเมืองการปกครองและวิธีการใช้อำนาจที่ตรงข้ามกับแนวทางประชาธิปไตยซึ่งมักจะถูกใช้เป็นข้ออ้างของผู้ปกครองมาโดยตลอด ในสถานการณ์ดังกล่าวหากผู้ปกครองยังคงใช้อำนาจในลักษณะเดียวกับที่เคยใช้ในระบอบอำนาจนิยมแล้ว ก็จะเกิดการลุกฮือของประชาชนและการจลาจลขึ้น ดังจะเห็นได้จากเมืองจอมพล ป. ได้ประกาศให้ประเทศไทยมีแนวทางที่เป็นประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น และมีการประกาศพระราชบัญญัติพรรคการเมืองขึ้นแล้ว นั่นหมายถึง การยอมรับถึงการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ยอมรับถึงการที่ประชาชนมีความรู้เพียงพอต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่การกระทำที่แสดงออกของฝ่ายรัฐบาลผ่านการหาเสียงเลือกตั้งและการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2500 เสมือนหนึ่งเป็นการหมิ่นภูมิปัญญาของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศในระบอบนี้ จึงทำให้เกิดความไม่พอใจและการต่อต้านที่รุนแรงมากขึ้น การกระทำของฝ่ายรัฐบาลดังกล่าวจึงเป็นการกระทำที่ไม่คำนึงถึงปัจจัยด้านสถานการณ์ มุ่งหวังแต่ผลประโยชน์ของตนเพียงฝ่ายเดียว จึงทำให้กลุ่มทหารที่คิดแยกตัวจากฝ่ายรัฐบาลซึ่งความได้เปรียบในปัจจัยตัวนี้สร้างการยอมรับ ความชอบธรรมให้แก่ตนเอง และผลักดันให้กลุ่มตนเองก้าวขึ้นมาใช้อำนาจแทนที่ฝ่ายรัฐบาลเดิมในที่สุด

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

หลังจากที่ได้ศึกษาถึงการสร้างและรักษาอำนาจของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ไปแล้ว จะเห็นได้ว่า สมการที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้นนอกจากจะใช้วิเคราะห์ถึงการสร้างและรักษาอำนาจของผู้นำทางการเมืองในยุคที่ผ่านมาแล้ว ยังสามารถนำมาปรับใช้กับยุคสมัยปัจจุบันได้อีกด้วยซึ่ง หากพิจารณาถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดอำนาจในแต่ละตัว จะพบว่ามีความสำคัญต่อการสร้างสมอำนาจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทั้งนี้ต้องพึงระลึกถึงตัวแปรด้านสถานการณ์ด้วยว่าในปัจจุบันนั้นความเป็นประชาธิปไตยของสังคมไทยมีสูงขึ้น การให้ความสำคัญกับตัวทรัพยากรอำนาจในแง่ของสถาบันทั้ง 3 ส่วนอาจมีความเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามความเหมาะสม เช่น การใช้กำลังและความรุนแรงในการเข้ายึดอำนาจย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นได้น้อยลง ถึงกระนั้นความสำคัญของสถาบันทหารหรือกองกำลังก็ยังคงมีอยู่ ซึ่งอาจนำแนวสมมุติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้มาเป็นแนวทางในการอธิบายถึงปรากฏการณ์ในปัจจุบันได้ดังนี้

1. ด้านสถาบันทางการเมือง อันได้แก่ พรรคการเมืองหรือกลุ่มทางการเมือง

อำนาจในมิติของสถาบันการเมือง เมื่อมองผ่านสถาบันรัฐสภาคงจะต้องให้ความสำคัญไปที่พรรคการเมือง เนื่องจากในปัจจุบันนี้การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองมีรูปแบบที่เป็นไปในแนวทางประชาธิปไตยมากขึ้น บุคคลจะเข้าสู่วงการเมืองได้ส่วนใหญ่จะเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองเสียก่อน แม้แต่ในกลุ่มทหารเองก็จะได้เห็นว่า นายทหารผู้มีชื่อเสียงหรือเกษียณอายุแล้วหากจะขึ้นอาสาเข้ามารับใช้ประเทศชาติก็จะต้องเสนอตัวผ่านพรรคการเมือง เช่น พรรคความหวังใหม่ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคมวลชน หรือพรรคอื่น ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่าในระบบรัฐสภาของไทย ไม่มีพรรคการเมืองใดได้รับเสียงข้างมากโดยเด็ดขาด แต่การบริหารประเทศให้ไปได้ตลอดรอดฝั่งจำเป็นจะต้องได้รับเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร วิธีการอย่างหนึ่งที่เราจะเห็นได้ก็คือ การรวมตัวกันของพรรคที่มีอุดมการณ์ของพรรคในแนวทางเดียวกันแล้วจัดตั้งขึ้นเป็นพรรคร่วมฝ่ายค้านหรือพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาล แต่ผู้วิจัยเชื่อว่าการรวมตัวกันของพรรคการเมืองไทยในปัจจุบันเป็นเรื่องของผลประโยชน์ทางการเมืองเป็นสำคัญ ด้วยวิธีการเช่นนี้ระบบโควตาจึงเกิดขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าระบบโควตานี้เป็นมรดกทางการเมืองที่ตกทอดมาตั้งแต่สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่พรรคเล็กพรรคน้อยมารวมตัวกันเป็น สหพรรค และในระบบโควตานี้เองก็ได้นำความล่มสลายมาสู่รัฐบาลไทยนับครั้งไม่ถ้วน แม้ว่าจะมีการผลิตเปลี่ยนพรรคร่วมฝ่ายรัฐบาลแล้วก็ตามแต่ก็ไม่สามารถตกลงผลประโยชน์กันได้โดยเฉพาะตำแหน่งรัฐมนตรี

สาเหตุที่ตำแหน่งรัฐมนตรีสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในพรรคร่วมรัฐบาลอยู่เสมอ เนื่องจากตำแหน่งทางการเมืองเป็นที่มาของผลประโยชน์และพวกพ้อง หากสมาชิกของพรรคการเมืองคนใดที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็จะต้องรับผิดชอบต่อพรรคด้วยการให้ความช่วยเหลือพรรคมากกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ เพราะเป็นที่ทราบกันว่าตำแหน่งทางการเมืองมีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ รวมไปถึงอำนาจในการสั่งการผ่านกลไกระบบราชการ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าในบรรดากระทรวงสำคัญ ๆ ที่เป็นหลักนั้นพรรคที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดมักจะเป็นผู้ครอบครองเอาไว้เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น โดยเฉพาะ 2 กระทรวงแรกนั้นเป็นกระทรวงหลักที่ควบคุมทั้งฝ่ายทหารและฝ่ายตำรวจ อันถือเป็นฐานกำลังหลักที่ผู้นำรัฐบาลจะต้องรักษาเอาไว้ให้ได้ เพราะแสดงถึงความมั่นคงของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายปกครองและฝ่ายตำรวจซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมที่มีความสำคัญในการใช้กฎหมายได้อย่างชอบธรรม

ดังนั้น การเกิดขึ้นของฝ่ายรัฐบาลในปัจจุบันกับรัฐบาลในอดีตที่ผ่านมามีลักษณะการเดียวกันโดยมีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่ได้รับ และการจัดสรรตำแหน่งทางการเมือง โดยเน้นนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ที่ออกโดยฝ่ายรัฐบาล แม้ว่าจะมีความไม่ชัดเจนอยู่บ้างก็จะไม่ได้รับการคัดค้านจากสมาชิกพรรคร่วมรัฐบาลอย่างแน่นอน นั่นคือ ในการประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาลไม่มีโอกาสพ่ายมติทางสภาได้เลย ถ้ายังคงสามารถควบคุมเสียงไว้ได้และในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้นจะเห็นได้ว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง นักการเมืองมักจะดูที่ชื่อเสียงของพรรคนั้นๆ หรือความน่าจะเป็นในการมีโอกาสเข้าร่วมรัฐบาลมากกว่ายึดอุดมการณ์หรือผู้นำเป็นสำคัญ หรือพูดได้อีกอย่างว่าเป็นเรื่องของผลประโยชน์ที่จะได้รับในเวลาที่มีการโหวตเสียงกันในสภา ดังที่เคยมีข่าวการแจกของขวักกันในห้องน้ำในอาคารรัฐสภา เป็นต้น

ด้วยลักษณะเช่นนี้ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือการรวมตัวเป็นพรรคร่วมรัฐบาลจึงมีนัยที่ดูไม่แตกต่างกับการเข้าเป็นสมาชิกของคณะกรรมการนิติบัญญัติ ในสมัยที่จอมพล ป.เป็นหัวหน้าพรรค และพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นเลขาธิการพรรค

2. ฐานฐานทางเศรษฐกิจ

ฐานทางเศรษฐกิจนับได้ว่าเป็นทรัพยากรอำนาจที่สำคัญตัวหนึ่ง ที่จะส่งผลต่อความอยู่รอดของผู้ครอบครองอำนาจไว้ เนื่องจากทรัพยากรตัวนี้มักจะเป็นที่ต้องการของบุคคลทั่วไป และเป็นสิ่งที่ถูกนำมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมด้านต่างๆ อยู่เสมอ เมื่อมามองฐานทางเศรษฐกิจ

ในแง่ที่เป็นตัวสนับสนุนกิจกรรมทางการเมือง เราอาจมองเห็นว่าฐานตัวนี้ก็คือ ทรัพย์สินเงินทองนั่นเอง ในการสร้างอำนาจทางการเมืองให้เกิดขึ้นได้นั้นต้องยอมรับว่า ปัจจัยทางการเงินมีอิทธิพลต่อการได้อำนาจรัฐมาครองในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะในสภาพการณ์ปัจจุบันที่พรรคการเมืองกลายเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้บุคคลเข้าสู่อำนาจการเมืองได้ เพราะพรรคที่มีฐานทางการเงินดีย่อมเป็นข้อได้เปรียบทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงก็คือ พรรคที่มีเงินทุนมากสามารถจะนำเงินที่มีอยู่สร้างหน่วยงานของพรรคให้มีความเข้มแข็งขึ้นได้ เช่น การจัดตั้งสาขาของพรรคตามจังหวัดต่าง ๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่แนวนโยบายของพรรคให้ประชาชนได้รับทราบและเมื่อถึงคราวหาเสียงเลือกตั้ง พรรคที่มีเงินทุนสูงก็สามารถให้เงินสนับสนุนการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ตามจำนวนที่เหมาะสม หรือหากพิจารณาตามความเหตุการณ์ที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบันนี้ก็ต้องยอมรับว่าเงินทุนนี้ถูกนำไปใช้ในการซื้อเสียงจากชาวบ้านให้มาลงคะแนนเสียงเลือกคนของพรรคนั้น ๆ ส่วนข้อได้เปรียบในทางอ้อมนั้นก็เห็นได้ว่าพรรคการเมืองที่มีฐานะทางการเงินดีย่อมมีผู้สนใจที่จะเข้าเป็นสมาชิกพรรคมากกว่าพรรคที่ไม่มีเงินทุนทั้งนี้ซื้อเสียงของพรรคก็เป็นส่วนประกอบหนึ่งที่ถูกนำมาพิจารณา แต่การที่พรรคมีเงินเพียงพอนั้นก็จะทำให้นักการเมืองที่เป็นส.ส.ในเขตพื้นที่เดิม ๆ ของตนเองอยู่แล้วสนใจที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคนั้น เพราะตนเองจะได้ไม่ต้องใช้ทุนสูงในการแข่งขันเพื่อรับเลือกตั้ง

เมื่อพรรคการเมืองเป็นกลไกที่จะนำไปสู่การได้อำนาจรัฐเช่นนี้ ก็หมายความว่าบุคคลสำคัญของพรรคการเมืองนั้นจะได้เข้าไปเป็นผู้ควบคุมกลไกระบบต่าง ๆ ทั้งทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ นับตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การออกกฎหมายมาบังคับใช้ รวมไปถึงการสร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะนำออกมาใช้ในสังคม ดังนั้นกลุ่มพ่อค่านักธุรกิจซึ่งดำเนินงานทางการค้าก็ต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจรัฐเช่นกัน จึงต้องพยายามเข้าไปมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับนักการเมืองในระดับแกนนำเหล่านี้ เพราะหากว่าบุคคลเหล่านั้นเข้าไปมีอำนาจในการบริหารประเทศ จะได้ไม่สร้างกฎเกณฑ์มาตีกรอบอันจะมาขัดผลประโยชน์ของตนเอง หรือมีเช่นนั้นก็หวังพึ่งผู้มีอำนาจรัฐในการสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่มของตนเอง ด้วยเหตุนี้การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันจึงเกิดขึ้น ในระยะแรกกลุ่มธุรกิจจะพยายามมองว่า พรรคการเมืองพรรคใดที่มีโอกาสเข้าไปนั่งเป็นคณะรัฐบาลได้มากที่สุดก็จะเข้าไปพึ่งบารมีของพรรคการเมืองนั้น ๆ โดยเสนอผลประโยชน์ตอบแทนไว้ในรูปของเงินอุดหนุนพรรคเพื่อนำไปใช้ในการเลือกตั้งแล้วมาถอนทุนคืนในภายหลัง หรืออาจใช้วิธีจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่ทุกพรรคเพื่อจะได้ไม่เป็นปรปักษ์กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะหากพรรคการเมืองใดได้เป็นรัฐบาลก็จะได้รับประโยชน์ด้วยกันทั้งนั้น แต่การจ่ายเงินรูปนี้เป็น การลงทุนที่สูงมากเกินไป จึงทำให้เกิดรูปแบบของพรรคการเมืองขึ้นมาอีกลักษณะหนึ่งคือ พรรคการเมืองที่เกิดขึ้นโดยอาศัยผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งมีทั้งเพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางธุรกิจการค้า

และเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง พรรคการเมืองรูปแบบนี้จึงถือเป็นการพัฒนาของกลุ่มธุรกิจ
อีกรูปแบบหนึ่งโดยมีพื้นฐานความคิดอยู่ที่ว่า ผู้นำพรรคสามารถสร้างผลประโยชน์ทางการเมือง
ร่วมกัน และสามารถให้ผลประโยชน์ทางการเมืองนั้นเป็นเครื่องมือหรือกลไกนำไปสู่ผลประโยชน์
ทางธุรกิจการค้าได้ในที่สุด หรือในทางกลับกันหากผู้นำพรรคต้องการจะใช้พรรคการเมืองเป็นกล
ไกหรือเครื่องมือนำไปสู่ผลประโยชน์ทางการเมืองการค้าแล้ว ก็หมายความว่าผู้นำพรรคเหล่านั้นย่อมจะต้อง
มีผลประโยชน์ทางการเมืองร่วมกันอย่างแน่นอน

จึงกล่าวได้ว่า ฐานทางเศรษฐกิจนี้มีความสำคัญต่อระบบการเมืองอยู่ไม่น้อย ในบาง
ครั้งอาจทำให้มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นได้เหมือนกันอย่างเช่น กรณีของพรรคชาติไทยหรือพรรค
อื่นๆ ที่เกิดขึ้นมาในระยะหลัง และเมื่อเป็นเช่นนั้นการดำเนินงานทางการเมืองก็จะไม่ได้เป็นไป
เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ แต่กลับจะเป็นไปเพื่อสร้างอำนาจและผลประโยชน์เพื่อตนเองและ
พวกพ้อง โดยนัยนี้ระบบธุรกิจการเมืองจึงเกิดขึ้นมาอย่างที่เห็นได้ในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการ
สร้างฐานทางเศรษฐกิจของพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เพื่อนำมาใช้ในการสร้างอำนาจการเมืองของ
ตนโดยการให้ผลประโยชน์ตอบแทนแก่บรรดา ส.ส.ประเภท 1 จึงดูไม่แตกต่างกับระบบการเงิน
ของพรรคการเมืองไทยในปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการเงินเป็นหลักในการที่จะ
ผลักดันให้พรรคของตนเข้าไปมีบทบาทในการบริหารประเทศเพื่อมุ่งหวังผลในการขยายฐาน
อำนาจต่อไป และบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคก็ถือว่าเป็นผู้กุมความอยู่รอดของพรรค
เช่นเดียวกัน เพราะมีหน้าที่ในการบริหารพรรคและหาเงินทุนมาสนับสนุนพรรคการเมือง จึงเป็น
ที่ยอมรับกันว่า “ผู้ใดเป็นคนกุมถุงเงินพรรค ผู้นั้นเป็นคนกุมพรรค”

8. ด้านฐานทางระบบราชการ ได้แก่ องค์การตำรวจ

ตำรวจเป็นข้าราชการที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน และเป็นข้าราชการประเภท
เดียวที่ต้องเข้าไปสัมผัสกับชีวิตของประชาชนเกือบทุกคนตลอด 24 ชั่วโมงก็ว่าได้ ด้วยภาระ
หน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่อความสงบสุขในสังคม เป็นข้าราชการที่ถืออาวุธและใช้กฎหมายได้
อย่างชอบธรรม อำนาจและหน้าที่ของตำรวจจึงมีอยู่กว้างขวางโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การสอบสวน”
ซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมเบื้องต้น ในคดีอาญาทั่วไปนั้นพนักงานอัยการ ศาล และราชทัณฑ์จะ
ดำเนินคดีกับบุคคลใดไม่ได้เลย หากไม่ผ่านขั้นตอนการสอบสวนของตำรวจไปก่อน จึงเห็นได้ว่า
ตำรวจเป็นองค์กรสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับอำนาจอยู่ไม่น้อย

ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่ขึ้นมาเป็นอำนาจทางการเมืองจึงจำเป็นต้องเข้าไปแทรกแซงกิจการของ
ตำรวจเพื่อให้ตำรวจเป็นฝ่ายเดียวกับตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางการเมืองที่เข้ามาปกครอง
ประเทศด้วยวิธีการยึดอำนาจจากรัฐบาลชุดเดิม เพราะแม้ว่ารัฐบาลจะล้มไปแต่ความผิดเกี่ยวกับการ

ยึดอำนาจยังไม่หมดไป จึงเห็นได้ว่าทันทีที่ยึดอำนาจ สิ่งสำคัญประการแรกคือ ต้องสร้างให้ตัวเองเกิดความชอบธรรมเสียก่อนโดยการออกกฎหมายนิรโทษกรรมตนเอง มิเช่นนั้นตำรวจจะต้องเข้าทำการจับกุมในทันที หรือไม่ตัวอธิบดีกรมตำรวจก็จะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องเสียเอง ความสำคัญขององค์กรตำรวจที่กล่าวไป จึงทำให้ตำรวจในสมัย พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองอย่างเห็นได้ชัดที่สุด พล.ต.อ.เผ่าได้สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับกิจการตำรวจไทยเป็นอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่าตำรวจในสมัยพล.ต.อ.เผ่า นั้นมีความก้าวหน้ามากกว่าหน่วยราชการอื่นที่มีทั้งหมดในประเทศไทย ทั้งในด้านเทคโนโลยีและงบประมาณ แต่ในขณะที่เดียวกันตำรวจก็ได้รับคำสั่งให้ทำงานทางการเมืองอย่างเปิดเผยในฐานะเป็นกลไกที่สำคัญของรัฐบาลในการปราบปรามกบฏ และฝ่ายต่อต้านอื่น รวมทั้งการกำจัดบุคคลสำคัญทางการเมืองที่เป็นปรปักษ์กับรัฐบาลอีกด้วย จึงเห็นได้ว่า ตำรวจได้ปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองรักษาความปลอดภัยและความมั่นคงให้แก่รัฐบาลโดยมีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมกว้างขวาง เพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์ทางการเมืองเป็นสำคัญ

เมื่อมาพิจารณาองค์กรตำรวจในปัจจุบัน แม้ว่าจะมีความพยายามแยกตำรวจให้เป็นอิสระจากการถูกครอบงำทางการเมืองก็ตาม แต่ด้วยภารกิจของตำรวจในระบบประชาธิปไตยซึ่งยังคงเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน และความสงบเรียบร้อยในสังคม จึงเป็นเหตุให้นักการเมืองต้องการที่จะเข้ามามีอำนาจเหนือตำรวจในการที่จะออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามความต้องการของตนเอง และตำรวจเองก็พร้อมที่จะยอมรับคำสั่งนั้นโดยคุณวุฒิ มีเหตุผลอยู่ 2 ประการที่จะสนับสนุนความเห็นนี้ คือ ประการแรก นักการเมืองต้องการให้ตำรวจเป็นเครื่องมือของตนเองในการสร้างผลประโยชน์ และช่วยเหลือพวกพ้อง ญาติมิตร หรือตนเองเมื่อต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใด (ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือพยาน) ประการที่สอง ตำรวจเองก็ต้องการให้นักการเมืองช่วยตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ อาทิเช่น การบรรจุ แต่งตั้ง เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง การโยกย้าย และการพิจารณาให้ทุนให้โทษ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเรื่องต่าง ๆ นั้นเป็นเรื่องของการบริหารงานภายในองค์กร แต่เนื่องจากนักการเมืองได้กลายมาเป็นเจ้านายระดับสูงสุดที่ปกครองกรมตำรวจอีกต่อหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นประธานก.ตร.(คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ) โดยตำแหน่ง ซึ่งเท่ากับมีอำนาจในการจัดวางตัวบุคคลในตำแหน่งสำคัญ ๆ ในทางปฏิบัติ ตำแหน่งเหล่านี้จึงมีบุคคลที่มีความสนิทสนมกับนักการเมืองเข้าดำรงตำแหน่งอยู่เสมอ ๆ ดังนั้นพรรคการเมืองใดก็ตามที่ได้รับเสียงข้างมากให้เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นจึงมักจะให้บุคคลที่มีความสำคัญของพรรคเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เพื่อจะได้เข้าควบคุมกรมตำรวจอีกต่อหนึ่ง

นอกจากตำรวจสามารถจะสร้างผลประโยชน์ให้แก่นักการเมืองดังที่กล่าวไปแล้ว ตำรวจยังเป็นเครื่องมือของนักการเมืองในการเอาชนะกันในการเมืองอีกด้วย จะเห็นได้ว่าในสมัยปัจจุบันซึ่งมีความเป็นประชาธิปไตยค่อนข้างจะสมบูรณ์นั้น การเป็นเครื่องมือของนักการเมืองฝ่ายรัฐบาลได้เปลี่ยนจากการใช้กำลังและความรุนแรง มาเป็นการใช้กฎหมายในการดำเนินคดีกับฝ่ายตรงข้ามไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองด้วยกันหรือไม่ก็ตาม เช่น กรณีของป่าทำชนะ กรณีของการชักออกเงินของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ หรือกรณีของส.ป.ก.4-01 เป็นต้น ล้วนเริ่มต้นที่การสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจทั้งสิ้น และการที่พนักงานอัยการจะมีความเห็นฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีได้นั้น ส่วนหนึ่งก็ต้องยอมรับว่ามาจากการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นของพนักงานสอบสวน ดังนั้นด้วยอำนาจหน้าที่ ตำรวจจึงมีโอกาที่จะเข้าไปแสวงหาพยานหลักฐานชั้นปฐมภูมิได้มากกว่ากระบวนการยุติธรรมในชั้นอื่น ๆ

จึงสรุปได้ว่า ระบบราชการโดยเฉพาะองค์กรตำรวจยังถูกใช้เป็นฐานอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองในยุคสมัยนี้ซึ่งหากเปรียบเทียบกับกรณีที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในสมัยของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามแล้ว จะเห็นได้ว่ามีนัยเดียวกัน

เมื่อหันมาพิจารณาถึงวิธีการที่ผู้นำของประเทศไทยในยุคปัจจุบันนำมาใช้ก็จะเห็นได้ว่ามีรูปแบบที่เปลี่ยนไป กล่าวคือ จากเดิมที่เคยให้ความสำคัญกับการสร้างองค์กรทหาร ตำรวจให้มีความยิ่งใหญ่และมีศักดิ์ภาพมาก และใช้การข่มขู่หรือการกำจัดศัตรูทางการเมือง ก็ได้เปลี่ยนรูปมาเป็นแนวทางประชาธิปไตยมากขึ้น คือ สร้างบารมีให้บังเกิดขึ้นกับตนเองเพื่อให้เป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชน พยายามใช้อุดมการณ์ทางการเมืองในการเข้าถึงจิตใจของประชาชนผ่านทางพรรคการเมือง เช่น การสอนกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองให้กับเยาวชนของพรรคประชาธิปัตย์ เป็นต้น และให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญมั่นคงควบคู่ไปกับการใช้นโยบายต่างประเทศในลักษณะที่เปิดเสรีมากขึ้นเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของนานาอารยประเทศ ในขณะเดียวกันก็สร้างความมั่นคงให้กับฐานะของรัฐบาล ในประการสุดท้ายที่จะกล่าวถึงก็คือ ผู้นำรัฐบาลพยายามใช้เทคโนโลยีอันทันสมัยสร้างแนวร่วมจากประชาชนมากขึ้น มีการชักชวนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นดังจะเห็นได้จากการณรงค์ในการเลือกตั้ง หรือที่เห็นได้ชัดเจนในปัจจุบันคือ การปฏิรูปทางการเมืองโดยพยายามที่จะให้ตัวแทนของแต่ละจังหวัดเข้าถึงประชาชนเพื่อทราบความต้องการอันแท้จริงว่าต้องการให้รัฐธรรมนูญของไทยออกมาในลักษณะเช่นไร แม้ว่าการกระทำดังกล่าวอาจจะไม่บังเกิดผลสำเร็จในบั้นปลายก็ตาม แต่สิ่งที่เกิดขึ้นก็เห็นได้ว่าประเทศไทยมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นแล้ว การใช้กำลังและความรุนแรงได้ลดน้อยลงไป ในขณะที่การแข่งขันกันทางการเมืองออกมาในรูปของการต่อสู้ในแนวทาง

สันติวิธีมากขึ้น ซึ่งที่กล่าวไปทั้งหมดจะเป็นวิธีการสร้างและรักษาฐานอำนาจของ ริกกินต์ ที่ผู้วิจัยได้นำมาวางเป็นกรอบของการวิเคราะห์ที่อ้างถึงไปแล้วในบทที่ 2 นั้นเอง

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขตัวสถาบันแห่งอำนาจทั้ง 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 สถาบันทางการเมือง อันได้แก่ สถาบันพรรคการเมืองหรือรัฐสภา

สภาพปัญหา

เมื่อพรรคการเมืองเป็นกลไกที่ทำให้บุคคลเข้ามามีอำนาจในการตัดสินใจแทนประชาชนในการปกครองบ้านเมือง ดังนั้นพรรคการเมืองจึงต้องเป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ใช่เกิดขึ้นมาด้วยการนำของบุคคลเพียงบางคนหรือบางกลุ่มที่ใช้อำนาจเงินในการซื้อตัวบุคคลหรือหว่านล้อมให้เข้ามาเป็นพวกดังเช่นพรรคการเมืองหลายพรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบันด้วยการมีผลประโยชน์ร่วมกัน จึงต้องแก้ปัญหาให้ได้ว่าทำอะไรพรรคการเมืองของไทยที่เกิดขึ้นจึงจะมีที่มาจากอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างแท้จริงอันเป็นข้อควรแก้ไขในเบื้องต้น

ปัญหาในประการต่อไปคือ ต้องเข้าไปแก้ไขในกระบวนการเลือกสรรบุคคลเข้าสู่อำนาจการเมือง ทำอย่างไรจึงจะให้บุคคลที่พรรคการเมืองส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งนั้นเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหائب้านเมืองไม่ใช่เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์กับตนเองและพวกพ้อง

และในประการสุดท้ายคือ ทำอย่างไรจึงจะให้หนักการเมืองที่ผ่านกระบวนการเข้าสู่อำนาจแล้ว ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเพื่อประเทศชาติ และประชาชนอย่างแท้จริง เพราะการเมืองไม่ใช่เรื่องของคนเพียงกลุ่มเดียว แต่เป็นเรื่องของมวลสมาชิกภายในรัฐที่แต่ละคนอาศัยอยู่จะสังเกตได้ว่า การตั้งรัฐบาลในปัจจุบันเป็นเรื่องของผลประโยชน์และพวกพ้องเป็นหลัก เป็นเรื่องของนิตยบุคคลมากกว่าเป็นเรื่องของแนวนโยบายในการบริหารประเทศอันเป็นการผิดต่อหลักการในระบอบประชาธิปไตย

แนวทางแก้ไข

1. พรรคการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีจำนวนมากจนเกินไป โดยถือหลักสิทธิเสรีภาพในการที่จะชุมนุมกันเป็นสมาคมทางการเมือง อันนี้จะเห็นได้ว่าไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อระบบการเมืองเท่าที่ควร หากจะไปพิจารณาดูที่แนวนโยบายของพรรคซึ่งก็คือ อุดมการณ์ของพรรคก็จะได้เห็นว่า บางพรรคก็มีแนวทางที่ใกล้เคียงกัน จึงเห็นว่า ในการจดทะเบียนเป็นพรรค

การเมืองนั้นควรจะได้มีการจำกัดขอบเขตบางประการ เช่น ในเรื่องของแนวนโยบายหรือจำนวนคนที่ให้การสนับสนุนแนวทางของพรรคนั้นๆ อย่างแท้จริงไม่ใช่เป็นการถล่มเซินอย่างที่เป็นในปัจจุบัน

2. ในการคัดเลือกบุคคลเข้าลงสมัครรับเลือกตั้งนั้น พรรคการเมืองควรจะได้มีกระบวนการเลือกสรรที่ดี ซึ่งจะต้องมีความคู่กับกฎหมายเลือกตั้งว่าการส่งคนเข้ารับสมัครจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษอะไรบ้างนอกเหนือจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ได้รับการยอมรับจากบุคคลในพรรคอย่างแท้จริงหรือไม่ และจะมีการทดสอบความรู้ความสามารถก่อนที่เข้าสู่กระบวนการเลือกสรรสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างไรว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาให้ประชาชนได้ เช่น อาจจะทำให้มีการตอบปัญหาข้อข้องใจของประชาชนผ่านทางสื่อโทรทัศน์ หรือโทรศัพท์ เป็นต้น

3. นักการเมืองที่ผ่านกระบวนการเลือกตั้งจากประชาชนมาแล้ว จะต้องมารวมคะแนนเสียงกันเพื่อเลือกผู้นำรัฐบาลอย่างแท้จริง ไม่ใช่การขึ้นสู่อำนาจโดยอัตโนมัติอย่างเช่นที่เป็นอยู่ปัจจุบันที่ให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่ได้รับเสียงข้างมาก (หรือที่มีจำนวน ส.ส.มากที่สุด) เป็นนายกรัฐมนตรีโดยปริยาย จึงเห็นควรว่าจะต้องมีการเลือกสรรจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคนอย่างเปิดเผย

4. ต้องให้การศึกษาแก่ประชาชนในทุกกระดับให้เป็นที่เข้าใจได้ว่า การเมืองจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคล แต่ละกลุ่มอย่างไรบ้าง ซึ่งจะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองได้มากขึ้น

ส่วนที่ 2 สถาบันทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ กลุ่มพ่อค้า นักธุรกิจ ที่เข้ามา
มีส่วนเกี่ยวข้องในทางการเมือง

สภาพปัญหา

ปัญหาอันเกิดจากฐานทางเศรษฐกิจนับว่ามีสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้ระบบการเมืองและการบริหารประเทศของไทยต้องล้มเหลว เพราะเป็นที่ยอมรับว่าการเข้าสู่อำนาจในระบบพรรคการเมืองในปัจจุบัน ฐานทางการเงินมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการตัดสินใจว่าสมาชิกของพรรคการเมืองใครจะมีโอกาสเข้าสู่อำนาจมากกว่ากัน ซึ่งปัญหานี้เป็นผลพวงมาจากส่วนแรกที่ว่าด้วยเรื่องอุดมการณ์ทางการเมือง เมื่อพรรคการเมืองในปัจจุบันไม่ได้เกิดขึ้นมาจากฐานของประชาชนจึงทำให้การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องการขอร้องอันนำไปสู่การใช้อำนาจเงินเข้าตัดสินใจซึ่งเชื่อว่าใครจะเป็นผู้ได้รับชัยชนะ จึงทำให้อำนาจทางการเมืองมีความเกี่ยว

ข้องกับผลประโยชน์ไปโดยปริยาย ซึ่งตรงนี้เองก็นำมาสู่การได้รับความช่วยเหลือจากพวกห้องที่มีฐานทางการเงินดีกว่า ผลลัพธ์ก็คือ เมื่อบุคคลเหล่านี้ได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดแก่พรรคการเมือง ความเป็นบุญคุณกันจึงเกิดขึ้นและสังคมไทยก็เป็นสังคมที่ค่อนข้างจะยอมรับในเรื่องความกตัญญูหรือบุญคุณต้องทดแทน เมื่อนักการเมืองหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดได้เข้าไปมีอำนาจในรัฐสภาหรือในคณะรัฐบาล การตอบแทนผู้ให้ความช่วยเหลือจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ระบบอุปถัมภ์จึงเกิดขึ้นทำให้การเมืองซึ่งเป็นเรื่องของชีวิตประชาชนกลายเป็นเรื่องของคนเพียงกลุ่มเดียวดังสังขธรรมที่ว่า อำนาจเป็นที่มาของผลประโยชน์และพวกพ้อง ในทางกลับกันการมีพวกพ้องก็นำไปสู่การมีผลประโยชน์ร่วมกันและหมุนเวียนกลับไปให้มีอำนาจขึ้นมาได้ กลายเป็นวัฏจักรทางการเมืองซึ่งยังคงเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน

แนวทางแก้ไข

1. เมื่อพรรคการเมืองมีความจำเป็นต้องใช้ปัจจัยทางการเงินในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเช่นนี้ จึงเห็นควรมีการสนับสนุนพรรคการเมืองอย่างเปิดเผยที่เรียกว่าเงินอุดหนุนพรรคการเมือง กลุ่มธุรกิจ ห้างร้าน บริษัทต่าง ๆ สามารถที่จะออกตัวให้ความช่วยเหลือแก่พรรคการเมืองที่มีแนวคิดหรืออุดมการณ์เดียวกับตนได้ แต่ก็ควรให้อยู่ในขอบเขตที่จำกัดเพราะมิฉะนั้นอาจทำให้เกิดอำนาจต่อรองขึ้นมาได้ และก็ให้ความช่วยเหลือดังกล่าวได้ส่งผลกลับคืนไปให้บางส่วน เช่น ในเรื่องของการเสียภาษีให้แก่รัฐอาจลดน้อยลงเพราะสนับสนุนงบในทางการเมืองแล้ว เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะทำให้ฐานทางการเงินของพรรคการเมืองแข็งแกร่งขึ้น อุดมการณ์ทางการเมืองจะเริ่มก่อตัวเป็นรูปธรรมมากขึ้น

2. อาจมีมาตรการให้ผู้ที่ยื่นอาสาเข้าสู่วงการเมืองต้องแสดงบัญชีทรัพย์สินของตนเองอย่างเปิดเผย และแท้จริง ไม่ใช่เป็นลักษณะเอาแต่เพียงตัวบทกฎหมายมากล่าวอ้างกัน พอถึงขั้นตอนการปฏิบัติจริงก็โอนให้บุตรภรรยา ซึ่งก็ยังคงวนเวียนอยู่ในกลุ่มครอบครัวนั่นเอง ควรแสดงให้เห็นถึงที่มาที่ไปว่า มีทรัพย์สินขึ้นมาได้อย่างไร เพื่อเป็นการแสดงความบริสุทธิ์ใจต่อประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ

3. ในการดำเนินโครงการใหญ่ของรัฐบาลที่มีความจำเป็นต้องใช้เงินงบประมาณสูง ควรจะต้องมีการแถลงต่อประชาชนให้ได้รับทราบถึงรายละเอียดทั้งหมดว่า ทำไมจึงเกิดโครงการนั้น ๆ ขึ้น มีประโยชน์อย่างไร จะทำอย่างไร จะใช้งบประมาณมากน้อยเพียงใด และให้ผู้ใดเป็นผู้จัดทำรวมถึงจุดสิ้นสุดของแต่ละโครงการด้วย

ส่วนที่ 3 สถาบันระบบราชการ อันได้แก่ องค์การตำรวจ

สภาพปัญหา

ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในระบบราชการมีอยู่อย่างมากมายอันจะนำมากล่าวได้ทั้งหมด ทั้งนี้จะขอยกตัวอย่างองค์การตำรวจ ซึ่งเป็นสถาบันหนึ่งที่ถูกหยิบยกมาเป็นแนวทางการวิจัยในครั้งนี้ว่าต้องประสบกับปัญหาอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับอำนาจทางการเมือง

ตำรวจ เป็น หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนอย่างมากที่สุดตั้งแต่ ดิ้นนอนจนกระทั่งเข้านอน ความสงบสุข ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการไม่ถูก คุกคามจากบุคคลอื่นแล้วแต่เกี่ยวข้องกับตำรวจทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ตำรวจต้องพิทักษ์ รักษาชีวิตและทรัพย์สินรวมถึงความเป็นอยู่ให้กับประชาชนซึ่งเป็นพื้นฐานของระบบการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย เมื่อตำรวจมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนดังที่กล่าวไปจึงทำให้นักการ เมืองจำเป็นต้องการให้ตำรวจเป็นพวกเดียวกับคนเพื่อที่จะเข้าถึงประชาชนได้สะดวกขึ้น

อีกประการหนึ่ง ตำรวจเป็นผู้ใช้กฎหมายซึ่งเป็นกรอบของสังคม และบุคคลทุกคน ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายจึงทำให้ฐานะของตำรวจอยู่ในระดับที่คนทั่วไปต้องให้ความเคารพและ เกรงใจ เหตุผลดังกล่าวจึงทำให้นักการเมืองเข้าครอบงำองค์กรตำรวจ เพื่อหวังใช้เป็นเครื่องมือ ทางการเมืองในการแสวงหาประโยชน์ และรักษาอำนาจให้กับกลุ่มของตนด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังที่ ได้กล่าวไปในหัวข้อที่ผ่านมา

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับองค์การตำรวจที่เห็นได้ชัดเจน ก็คือ การเข้าแทรกแซงการบริหาร งานภายในของกรมตำรวจของฝ่ายการเมือง ซึ่งจะเห็นได้จาก การดำรงตำแหน่งเป็นประธาน คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และการที่ ตำรวจถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในการเอาชนะกันทางการเมืองในฐานะเป็นผู้กระบวนกร ยุติธรรมเบื้องต้น ทั้งนี้เนื่องจากคณะกรรมการข้าราชการตำรวจเป็นผู้ตัดสินชี้ขาดในการแต่งตั้ง โยกย้ายผู้บริหารระดับสูงของกรมตำรวจตั้งแต่ระดับอธิบดีกรมตำรวจลงมาจนถึงระดับผู้บังคับการ จึงทำให้ฝ่ายการเมืองในฐานะที่เป็นประธานฯ มีโอกาสในการเลือกสรรบุคคลที่ตนเองไว้วางใจได้ หรือเป็นพรรคพวกเข้าไปดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ของกรมตำรวจ เมื่อเป็นดังนี้การตอบแทนด้วย ผลประโยชน์ในรูปทรัพย์สินเงินทอง หรือความช่วยเหลือต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น ทำให้ตำรวจกลายเป็นกลไกรัฐที่รักษาอำนาจให้กับฝ่ายการเมืองโดยเฉพาะพรรคการเมืองที่เป็นฝ่ายรัฐบาลอย่างเต็มที่ ปราบกฏการณ์ดังกล่าวจึงเป็นลักษณะที่การเมืองเข้าแทรกแซงหรือครอบงำระบบราชการอย่าง ไม่อาจปฏิเสธได้

แนวทางแก้ไข

1. การแก้ไขปัญหของตำรวจที่ตกเป็นเครื่องมือของฝ่ายการเมืองในชั้นตอนแรก ก็ควรจะตั้งแก้ที่ตัวรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่เข้าครอบงำกรมตำรวจเสียก่อน โดยเห็นควรให้ปรับเปลี่ยนกระบวนการเลือกสรรคณะกรรมการข้าราชการตำรวจเสียใหม่ โดยให้มีคัดเลือกผ่านตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งก็คือ บรรดาต.ส.นั้เอง ในขั้นแรกควรจะให้มีการกำหนดตัวบุคคลที่จะมาเป็นคณะกรรมการชุดนี้ไว้ไม่เกิน 10 คน จากนั้นก็ให้ตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มนักวิชาการ ครูอาจารย์ กลุ่มข้าราชการทหาร ตำรวจ พลเรือน กลุ่มธุรกิจ กลุ่มสื่อมวลชน ฯลฯ ส่งรายชื่อตัวแทนของแต่ละกลุ่มไม่ต่ำกว่า 3 ชื่อ(ซึ่งควรจะมิมีต่ำกว่า 20 กลุ่มเข้ามาสู่รัฐสภา จากนั้นจึงให้สมาชิกเหล่านั้นซึ่งถือเป็นตัวแทนประชาชนเป็นผู้คัดเลือกบุคคลที่เห็นสมควรอีกทีหนึ่ง บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกมานี้ก็จะเป็ตัวแทนของประชาชนในระดับหนึ่ง จากนั้นก็ให้คณะกรรมการชุดนี้มีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งเพียงตัวอธิบดีกรมตำรวจ และรองอธิบดีกรมตำรวจ ส่วนการแต่งตั้งโยกย้ายในระดับรองลงไปเป็นเรื่องการบริหารภายใน ซึ่งเป็นหน้าที่ของอธิบดีกรมตำรวจที่จะต้องดำเนินการให้บังเกิดผลดีที่สุด มิเช่นนั้นหากไม่สามารถบริหารให้ได้ประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนก็อาจต้องลงจากตำแหน่งไป

2. ในส่วนที่ตำรวจถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองนั้น ควรเห็นว่าจะต้องรีบจัดให้มีศาลพิเศษเพื่อพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับนักการเมืองโดยตรง และควรจัดตั้งคณะกรรมการชุดพิเศษหรืออาจเป็นเจ้าหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบในทางการเมืองก็ได้ มาเป็นผู้ดำเนินคดี และวินิจฉัยคดีในเรื่องที่นักการเมือง หรือพรรคการเมืองตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา หรือคดีแพ่ง รวมถึงจะต้องออกกฎหมายพิเศษมารองรับด้วยเพราะในปัจจุบันนักการเมืองเริ่มมีการใช้วิธีการดังกล่าวในการทำให้ฝ่ายตรงข้ามเสื่อมเสียชื่อเสียงมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งมีเหตุผลสนับสนุนคือ แม้ว่าตามกฎหมายอาญาจะได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานตำรวจหรือฝ่ายปกครองในการดำเนินคดีกับบุคคลผู้กระทำความผิดตามกฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาก็ตาม แต่ก็คงจะไม่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจคนใดดำเนินคดีกับนักการเมืองซึ่งยังคงเป็นผู้มีอำนาจเหนือ หรือเป็นเจ้านายของตนเองได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายจึงทำให้กระบวนการยุติธรรมต้องมัวหมองและเกิดความไม่ชอบธรรมขึ้นหากมีการกล่าวหาบุคคลชั้นนำทางการเมืองในระดับสูง เมื่อเป็นดังนี้บุคคลกลุ่มนี้ก็จะกลายเป็นผู้มีอภิสิทธิ์อยู่เหนือกฎหมายทำให้กฎหมายไม่มีความศักดิ์สิทธิ์เพราะไม่สามารถลงโทษหรือเอาผิดกับบุคคลเหล่านี้ได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าผลกระทบระดังกล่าวกวไปให้กับคณะบุคคลที่มีหน้าที่โดยเฉพาะโดยกำหนดคุณสมบัติสำหรับผู้ที่จะมาเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีการเมืองดังกล่าวให้เหมาะสม

น่าจะเป็นแก้ปัญหาค่าที่ฝ่ายตำรวจตกเป็นเครื่องมือในการเอาชนะกันในการเมืองได้ในระดับหนึ่ง อันจะส่งผลให้การบริหารงานภายในองค์กรตำรวจดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

3. แยกองค์กรตำรวจให้เป็นอิสระจากฝ่ายการเมือง หรือให้มีคอกอยู่ใต้อิทธิพลของนักการเมืองให้น้อยที่สุด เช่น แยกตัวออกจากกระทรวงมหาดไทยเป็นทบวงตำรวจ หรือตั้งเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติเหมือนดังที่สำนักงานอัยการสูงสุดได้แยกตัวออกไปจากกระทรวงมหาดไทยไปแล้วไปขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีเพียงผู้เดียว และจะมีประโยชน์ต่อการป้องกันการเกิดปฏิวัติรัฐประหาร ได้ด้วย เพราะนายกรัฐมนตรีมีอำนาจในการสั่งการได้โดยตรงในการใช้กำลังเข้าต่อสู้และจับกุมตามกฎหมาย โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ให้มีความเหมาะสมป้องกันการเกิดขึ้นของสภาวะแห่งรัฐตำรวจ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย